

Åbningsceremonien ved OL i Beijing 2008 – et essay

Hans Bonde, Professor, Institut for Idræt, Københavns Universitet,
hbonde@ifi.ku.dk

Anne Zoëga Olesen, Cand. scient. idræt, Københavns Universitet

Selvfølgelig fungerer alle OL og især deres åbningsceremonier som en form for kulturpropaganda for værtslandet. Men det er lige så selvfølgelig noget specielt, at IOC har givet en et-partistat med store problemer med menneskerettighederne og med stærke etniske grænsekonflikter ret til at udnytte en international åbningsceremoni med et ritualiseret og semi-religiøst skær i harmoniens og den mellemfolkelige respekts navn. Ceremonien spillede i høj grad på den righoldige kinesiske historie og kultur. Målet var at demonstrere, at Kina i dag er langt fra den tidligere opfattelse af »Asiens syge mand«. Herved blev den nuværende magtelite i Beijing fremstillet som blomsten af en tusindårig national kinesisk kulturtradition, og de magtpolitiske rødder i maoisme, de katastrofale »store spring fremad« og kulturrevolutionen »flashede« bort til fordel for regimets erklærede rodfæstethed i Kungfutses lære.

Kina: modernisering men ikke modernitet

Kina har gennem de sidste årtier gennemlevet en omfattende udviklingsproces, hvorved hen ved 300 millioner mennesker er blevet løftet ind i middelklassen, og landet er blevet en motor i verdensøkonomien. Samtidig har Kina i dag bevæget sig langt i forhold til maosismens totale retslige vilkårlighed, massehenrettelser af kontrarevolutionære, hungersnød udløst af en katastrofal landbrugspolitik samt omfattende ødelæggelser af uerstattelige kulturværdier.

I denne artikel vil vi med sporten som udgangspunkt argumentere for, at Kinas ubestridelige fremskridt ikke har ændret ved, at regimet stadig fundamentalt set bygger på det gamle kommunistpartis magtmekanismer blot i moderniseret form. På trods af lokale eksperimenter med former for demokrati og en på papiret bekenden sig til menneskerettigheder satser Kina fortsat på modernisering – forstået som økonomisk vækst og teknologiske fremskridt, men ikke på modernitet – forstået som udviklingen af et dialogisk og åbent civilsambund med hånd i hanke med den politiske ledelse. Det maner til eftertanke, at både Det Tredje Rige og Sovjetkommunismen har vist sig at være langt værre end frygtet, da disse autoritære samfundssystemer er brudt sammen, og det endelig er muligt at få en mere ucensureret adgang til, hvad der er foregået med hensyn til arbejdslejligheder, forfølgelse af de af regimet definerede politiske modstandere og totalitær kontrol med befolkningen helt nede på hverdagsplanet.

I det følgende vil åbningsceremonien ved OL i Beijing blive analyseret i relation til ceremoniernes generelle funktion som kulturpropaganda for værtslandet. Kildematerialet til analysen udgøres hovedsagelig af den danske og den kinesiske Tv-version af åbnings-

ceremonien, hvor den kinesiske udgave er blevet tolket af den herboende kineser Xiao Lingyan.

OL som kulturpropaganda

Sloganet om sportens upolitiskhed er en besværgelse, der har som ypperste formål at hindre, at den olympiske sport trækkes ned på det profane politiske hverdagslivs niveau, hvorved den mister sin magi. For grundlæggeren af det moderne OL i 1896, Pierre de Coubertin, viderefører den moderne olympiske atlet nemlig den antikke atlets religiøse gudedyrkelse ved at ære »sit fædreland, sin oprindelse, sit flag«, og herved besmykkes de olympiske lege i en sfære, der er hævet over samfundets trivielle politiske konfliktsfære.

Målet var at skabe en ophøjet kult, hvor nationalfølelsen kunne få fuld udfoldelse og nationerne måle sig i fredelig kappestrid, hvorved krigens virkelige styrkeprøve bedre kunne holdes i skak: Krig uden våben. Pierre de Coubertin forestillede sig vitterligt, at nationalstaternes bedste sønner gennem en fredelig konfrontation på de olympiske anlæg ville kunne befrugtes af »en religiøs følelse« opnået gennem OL's ritualer og symboler.

Hvert fjerde år skulle menneskeheden genfødes i en forløst, vitaliseret og fællesskabsfølende tilstand. Den olympiske hymne angav forsøget på at skabe en sakral stemning. Den blev komponeret specielt til de første moderne olympiske lege i Athen 1896 af Spyros Samaras til et digt af Kostis Palamas: »Udødelige fortidens ånd, fader til det gode, skønne og sande ...«. Dertil kom faklen, der blev tændt i Olympia ved solens stråler, og efter en verdensomspændende rejse nu skulle antænde den olympiske flamme på stadion, hvor den skulle brænde ubrudt indtil legenes afslutning.

Blandt andre betydningsbærende punkter er det olympiske motto: Hurtigere-højere-stær-

kere, ringene i blå-gul-sort-grøn og rød, kanonskud og brevduer, hvilket i øvrigt er en rød klud foran alverdens dyreværnsorganisationer, da duerne flakser forvirrede omkring og en del af dem risikerer at blive brændt op i den olympiske flamme. Som afslutning på åbningsceremonien afspilles det arrangerende lands nationalmelodi.

De olympiske leges liturgi er langsomt blevet udviklet gennem legenes historie og er derfor et sammensurium af ritualer. F.eks. er fakkelløbet introduceret af den tyske organisationskomite under Hitlers Olympiske Lege i Berlin 1936. Kulminationen ved indmarchen kommer, når værtslandets atleter, i 2008 det kinesiske hold, marcherer ind til allersidst, hvilket vanen tro udløser enorm begejstring blandt de mange (kinesiske) tilskuere, der er vidne til OL-historiens største hold.

For en nyfødt nation er det at deltage i indmarchen ved OL bag en strunk og stovt fanebærer og en skiltebærer med nationens navn den endelige emotionelle inddragelse i nationernes kreds. Men for at markere sig nationalt skal man også helst vinde medaljer, eller endnu bedre komme højt på nationernes medaljerangliste, og kineserne havde satset alt på at blive nr. 1 i 2008. Aller stærkest kan man dog manifestere sin nationalfølelse og sælge et kulturpolitisk budskab til alverden, hvis man opnår det i dag uhyre eftertragtede at blive olympisk værtsby.

Til gengæld for at gøre OL til en mega-event med en astronomisk omsætning tildeles værtsbyen og værtslandet af Den Internationale Olympiske Komite (IOC) en mulighed for ikke mindst gennem åbningsceremonien at sælge et positivt billede af sin egen kultur og sin styreform til tv-seere over hele verden. Som den største fast tilbagevendende begivenhed i verden er OL og ikke mindst åbningsceremonien fuldstændig ubetalelig set ud fra et reklamesynspunkt, når det gæl-

der om at gøre et land kendt og skabe goodwill om dets image.

Værtslandet får adgang til at politisere gennem at forbinde sig med de olympiske symbols ophøjethed. For eksempel overtog kineserne helt fakkelløbets stormfulde vej gennem Europa, USA og Korea til IOC's store fortrydelse pga. profaneringen af det olympiske ritual. Men for kineserne var det vigtigt, at fakkelløbets vej ikke blev brudt, om det så skulle foregå i det skjulte og under massiv politibeskyttelse. Frem for alt skulle faklen gennem Tibet og op på et i øvrigt uvejrsmønt Mount Everest for at demonstrere Tibets ubrydelige enhed med Riget i midten trods opstand og undtagelsestilstand. Ved faklens ophold i Lhasa by fremkom den regionale leder af Kinas Kommunistparti Zhang Qingli i øvrigt med følgende såre politiske bemærkning: *»Vi vil helt sikkert være i stand til totalt at knuse Dalai Lama-klikens lumske planer«.*

Modpolitisering er til gengæld ikke accepteret af IOC, og »sammenblanding af sport og politik« betyder derfor i reglen, at IOC og værtsnationens politikmonopol udfordres. Det udtrykker jo en farlig konkurrence over for IOC's kernevarer, som er salg af uovertrufne kanaler for nationalpolitisk selvindsættelse. Da faklen i Olympia blev overdraget fra den græske til den kinesiske olympiske komité, markerede det, at Kina nu angiveligt var værdig til at varetage de ophøjede olympiske idealer *»til gavn for den harmoniske udvikling af mennesket med henblik på at fremme oprettelsen af et fredeligt samfund, der er optaget af bevarelsen af den menneskelige værdighed«.* Det var jo en betragtelig politisk gevinst for det kinesiske et-partistyre. Da en person fra »Journalister uden grænser« til gengæld protesterede mod denne opfattelse ved på Olympia at løbe ind bag hovedtæppet, præsidenten for den kinesiske organisationskomité, for at vise et flag med de olympiske ringe som håndjern, så blev det af IOC fordømt i stærke vendinger som en »po-

litisk manifestation«, og under den del af talen blev der i øvrigt i kinesisk tv i stedet for den politiske aktion vist billeder af det græske landskab. Når en sådan protesthandling vakte så stor vrede i IOC, var det naturligvis fordi, det truede med at trække hele tæppet væk under illusionen om sporten som apolitisk.

Når mantraet, om at sport og politik ikke har noget med hinanden at gøre, gang på gang fremhæves, kan det lige omvendt skyldes, at elitesport og politik er intimt forbundet. Det er et sigende vidnesbyrd om, hvor fleksibelt og usubstantielt sloganet om ikke at sammenblande sport og politik kan være, at Danmarks Idræts-Forbund's (DIF) tidligere formand, det tidligere IOC-medlem Kai Holm, der frem mod OL i 2008 har hånet menneskerettighedsaktivister på fakkelløbet, samtidig har været det eneste medlem af DIFs bestyrelse, der tidligere har ønsket at boykotte legene i Moskva i 1980 med den begrundelse, at de har været politiske. Er sloganet om sportens og politikens adskilthed et tomt tegn, som kan bruges til at give en hvilken som helst idrætspolitisk handling et ædelt og neutralt skær? I så fald gør man klogt i at spidse ørerne, når en idrætsleder eller politiker hævder, at sporten er hævet over politiken, for et sådant udsagn vil i så fald være et skalkeskjul for en stærk politisering af sporten.

Optakt

OL i Beijing i 2008 har på det sportslige og organisatoriske plan været gigantisk og perfekt, skønt enkelte kommentatorer har hæftet sig ved en lidt for glat, perfektionistisk og glædesløs afvikling. I Kina er breddeidrættens vigtigste rolle at være udklækningssted for eliten, og eliten vil i reglen sige den olympiske elite, for Kina satser benhårdt på de olympiske discipliner, der er flest medaljer i, og dem som det er nemmest at vinde i. Et klubsystem, som vi kender det i Danmark, hvor børnene melder sig til ud fra egne inter-

esser og skifter rundt, kendes stort set ikke. Gennem denne ensretning af sporten til at tjene olympiske mål er det lykkedes for kineserne at rykke fra at være nr. 4, til nr. 3 og nr. 2 i nationskonkurrencen ved de seneste tre Olympiske Lege og i Beijing er det lykkedes at markere sig som en af de to førende supermagter ved at blive nr. 1 foran USA målt på antal guldmedaljer – en status der på det økonomiske område er blevet understreget kraftigt gennem den igangværende finanskrisen. Faktisk har denne rivalisering mellem Kina og USA givet OL i 2008 en aura af »systemernes kamp« som i koldkrigsdagene, hvilket yderligere har øget spændingen. For at kunne brillere i denne kamp har kineserne ofret 40 milliarder dollar på OL.

Ytringsfriheden blev krænket frem mod og under OL. Som blot en blandt mange kunne nævnes arbejder- og bondeaktivisten Yang Chunlin fra Kinas nordlige Heilongjiang-provins, der i sommeren 2007 indsamlede underskrifter til et åbent brev under overskriften: *»Vi vil have menneskerettigheder, ikke olympiske lege«*. Myndighederne kvitterede ved at anholde ham, og i februar 2008 blev han iført lænker på hænder og fødder og fremstillet i retten på grund af »statsundergravende virksomhed«.

Før og under den succesfulde afvikling af OL lykkedes det for den kinesiske partiledelse at neddæmpe opmærksomheden omkring problemer med menneskerettighederne, behandling af politiske fanger, nedkæmpelsen af oprøret i Tibet og samarbejdet med dubiose politiske regimer i den tredje verden såsom Burma, Nordkorea og Zimbabwe. Hertil kom også Darfur i det vestlige Sudan, hvor kineserne til gengæld for lukrative energiinvesteringer og olieleverancer vendte det blinde øje til muslimske regeringsstøttede militser etniske udrensning af den sorte ikke-arabiske befolkning, der foreløbig resulterede i mindst 200.000 døde.

For kineserne var åbningsceremonien af højeste prioritet, arbejdet med de 10.000 medvirkende var pågået i tre år, og der var investeret uendelige summer. Organisationskomiteen havde endog hyret Steven Spielberg til at bruge sin fabelagtige illusionskunst i skabelsen af åbningsceremonien, men han stod af, da det gik op for ham, at den kinesiske statsledelse fortsat støttede det sudanske regime, der udøvede folkemord på dets egne indbyggere i Darfur. Til gengæld var en anden verdenskendt filmskaber, Zhang Yimou, der blandt andet stod bag mesterværket »Tiger på spring, drage i skjul« hovedinstruktør på højtideligheden, hvilket tydeligt kunne ses især i den fænomenale antændelse af faklen ved den ældre tidligere topatlet, forretningsmanden Li Ning, der i svævende Zhang Yimou-stil bevægede sig på overjordisk vis.

Åbningsceremonien

Den kinesiske version af åbningsceremonien starter med at vise det olympiske hovedstadion, »Birds Nest«, udefra, hvor man også ser et større lysshow. Herefter skifter man til at se stadion indefra med billeder af publikum, der klapper og vifter med røde stofstykker. Den kinesiske præsident og det kinesiske »kommunistparti« KKP's generalsekretær, Hu Jintao, og IOC's formand, Jacques Rogge, kommer ind på stadion, mens alle bag dem rejser sig. Herefter ser man publikum og man ser og hører et militørkester. Igen kommer der et panoramabillede af »Birds Nest« udefra, hvorefter der bliver klippet tilbage til IOC medlemmerne og KKP's ledere, der sidder ved en rød baggrund. Denne loge for højtstående IOC og KKP-medlemmer vil fremover blive kaldt »den Røde Boks«. Herefter bliver der klippet frem og tilbage mellem medlemmer af den Røde Boks, publikum og militørkesteret.

Trommeslagerne i det første indslag trommer med en nærmest militær præcision, en association der ikke er tilfældig, da samtlige trommespillere, ifølge Geremine R. Barmé

(2009: 71), er soldater fra »Folkets Befrielsehær«. Trommespillerne reciterer ordene »Venner er kommet langvejsfra, ikke glade vi er«, som kommer fra første kapitel, første vers af den kinesiske filosof Kungfutses (551-475 f. Kr.) analekter. At de kinesiske arrangører bruger netop Kungfutses som velkomst, er udtryk for et skift fra maoismen, hvor Kungfutses er forbudt. Faktisk er det nærmest eneste udtryk for den hedengangne maoisme den gennemgribende røde farve, der indgår i en række af ceremonierne som symbol på den kinesiske nation. Til slut i indslaget bliver lyset på stadion slukket, og der tændes i stedet et rødt lys i trommespillernes synkront arbejdende trommestikker, som er det eneste, der kan anes i aftenmørket. Til sidst bliver lyset tændt over stadion igen, og de 2.008 trommespillere rejser sig op og smiler og vinker.

Efter åbningsceremonien har de internationale medier pointeret, og det bekræftes af sinologen G. R. Barmé, at videoen med fyrværkeriet er blevet forproduceret, så man kan være sikker på fyrværkeriet er synligt uanset den aktuelle grad af forurening i Beijing (Barmé, 2009: 73). Fyrværkeriets funktion er at symbolisere »krudet« som den første af »de fire store kinesiske opfindelser«, som vises for at fremhæve Kinas store bidrag til den menneskelige civilisations udvikling. I dette indslag om de såkaldte »Historiens fodspor«, ser man undervejs »Den Store Folkets Hal« (Renmin Dahuitang), og den kinesiske regeringsbygning, der altså fremstilles som den kinesiske civilisations foreløbige kulmination.

Herefter synger en lille kinesisk pige i rød kjole, der står på en lige så rød trappe, en sang, som, ifølge Ting Chen fra TV2's kommentatorspor til udsendelsen, alle kinesiske børn lærer i skolen. Sangen hedder »Ode til fædrelandet« og er en hyldest til det kinesiske flag. Pigen mimer dog kun, eftersom hun er stand in for den åbenbart mindre kønne pi-

ge, Yang Peiyi, med den smukke sangstemme. Ifølge Berlingske Tidende er udskiftningen sket, fordi et medlem af KKP's ledelse ikke er tilfreds med Yang Peiyis fremtoning. På den måde har Partiet fået den perfekte stemme til det perfekte ansigt (Barmé, 2009: 74).

Herefter bæres det kinesiske flag ind på stadion af børn, der er i folkedragt fra 56 af Kinas forskellige etniske grupperinger. Det har dog senere vist sig, at børnene er etniske hankinesere, altså tilhørende den 90 procent store majoritetsbefolkning. Ved flagstangen overtager otte soldater flaget og bærer det med stiv militær præcision til flagstangen. Publikum opfordres til at rejse sig for det kinesiske flag, og flaget hejses, mens den kinesiske nationalsang synges. I den kinesiske version af åbningsceremonien vises Hu Jintao, derefter Jiang Zemin og til sidst flere af de andre højtstående KKP-ledere efterfulgt af fyrværkeri.

Papiret er nummer to af de fire store kinesiske opdagelser, som bliver vist i åbningsceremonien. En stor skriftrulle rulles ud på midten af stadion. En solodanser påbegynder en moderne dans. Når hans ene arm rører papiret virker den som en kalligrafi-pen, der tegner figurer. Han sekunderes af flere dansere, der tegner bjerge. Herefter kommer Kungfutses's 3.000 disciple ind på stadion, imens de reciterer fra hans analekter. Disciplene slår i takt bambusskriftruller sammen, så det rytmisk understøtter recitationen. Herefter præsenteres den tredje af de store opfindelser, trykkekunsten, ved at trykplader med kinesiske tegn hæves fra gulvet. Disse trykplader skal repræsentere trykkekunsten, og tegnet for »he«, harmoni, vises med tre forskellige typer kinesiske tegn efterfulgt af en repræsentation af den kinesiske mur som symbol på en af de største kinesiske militære og ingeniørmæssige bedrifter (Barmé, 2009: 78). Konceptet »harmonie«, som er centralt i forhold til KKP's nuværende partipolitik og

er en videreførelse af Jiang Zemins politik, der er engageret for at modernisere Deng Xiaopings opfordring til stabilitet og sammenhold (Barmé, 2009: 78). På trykpladerne fremkommer figurer såsom bølger og ringe i vandet, der kan tolkes som en udbredelse af trykkekunsten til resten af verden fra Riget i Midten.

Kungfutsianismen bygger på traditionelle forskrifter (li), som den enkelte skal beherske for at finde sin plads i det strengt hierarkisk opbyggede samfund, hvor faderen i hjemmet i mikroformat skal optræde med ansvar og magt som kejseren overfor sit folk. I Kungfutsianismen lægges der også vægt på at undersøge ting for at forstå principperne bag og at tage aktiv del i verdens aktiviteter. Skole og uddannelse er altså vigtig i Kungfutsianismen. Under Mao var Kungfutses lære forbudt, da hans dyrkelse af den hierarkiske samfundsmodel stred imod kommunismens selvopfattelse. Kungfuts blev først genoptaget af statsmagten i midten af 1990'erne, da staten forlod den kommunistiske politik til fordel for en form for statsliberalisme. Kungfutses filosofier viste sig hensigtsmæssige til at legitimere og kaste et nationalt og historisk skær over den moderne postkommunistiske autoritære samfundsmodel. Ifølge Barmé er Kungfutses anekdoter, som disciplener reciterer fra, valgt for at vise en didaktisk og konservativ version af Kungfutsianismen.

Hovedinstruktøren for indslaget om Kungfuts har fremhævet, at disse recitationer udtrykker traditionelle kinesiske værdier, men de er samtidig i god overensstemmelse med de moderne nationale etiske regler kaldet »8 hædeværdige og 8 skammelige handlinger« (Barmé, 2009: 77). Disse retningslinjer er blevet udformet af den nuværende regering for at skabe kulturel harmoni i landet og fremhæver, at man skal være hårdtarbejdende, hjælpe hinanden, være tro mod fædrelandet og tro på videnskaben i stedet for på overtro.

I den kinesiske TV-version af åbningsceremonien bliver Silkevejen lovprist af en kommentator, der beretter, at den har været skabt for, at Kina har kunnet få venner i enhver del af verden, handle, lære af hinanden og nyde respektfuldt samspil (Barmé, 2009: 81). De kinesiske arrangører fremhæver den angivelige store kinesiske opdagelsesrejsende, admiral Zheng He (1371-1435) og hans handelsflåde. Man mener, at Zheng He har ført en række maritime ekspeditioner til Sydøstasien, Indien og Afrika og med op til 27.000 besætningsmedlemmer, og han menes at have udført den hidtil største maritime bedrift. Omfanget af Zheng He's rejser er dog meget diskuteret, og der er sået tvivl om, hvorvidt disse rejser overhovedet har fundet sted (Barmé, 2009: 81).

Til sidst i indslaget hyldes kompasset, som den fjerde af de store kinesiske opfindelser, der blandt andet har været anvendt til navigation på Silkevejen. På den digitale skriftrulle fra tidligere ses kameler, krukke og te osv., der symboliserer handelsobjekter fra Silkevejen. Blåt klædte mænd med årer i hånden udfører en koreografi som et stort skib, der fylder hele stadionet i længden, og akkompagneres af en mand, der bærer et stort kompas, ind på maleriet i midten.

Hvad der ikke er med i åbningsceremoniens gennemgang af den kinesiske historie, er lige så interessant, som det der er med. Efter skiltingen af de store dynastier og de »fire store opdagelser« synes Kinas moderne historie ikke at være noget arrangørerne har ønsket at fokusere på. Hverken borgerkrigen, nationalisternes flugt og oprettelse af eksilregering på Taiwan, Maos regeringsperiode med To-Kina problemet i IOC, »Det store spring fremad« eller Kulturrevolutionen har skullet associeres til Kinas nye image. I stedet har instruktøren af åbningsceremonien, Zhang Yimou, valgt at vise noget mere abstrakt og entydigt positivt om miljøet og ungdommen (Barmé, 2009: 83). Indslaget er en overgang

fra det historiske til det moderne Kina. På den digitale skærm vises billeder fra det moderne Kinas storbyer og prægtige natur, der giver indtryk af harmoni mellem menneske og natur og understreger det officielle slogan om »grønne olympiske lege«.

Under legene og flere måneder før legene er fabrikker i og omkring Beijing blevet helt eller midlertidigt lukket, der er kommet restriktioner på bilkørsel, og man har anvendt kemiske metoder til at fjerne luftforurening. Disse miljøtiltag er dog blevet kritiseret for enten kun at være symbolske eller være midlertidige og lokale. Desuden hjælper tiltagene kun, ifølge sinologen DeLisle, på en ubetydelig del af Kinas enorme miljøproblemer (DeLisle, 2008: 26-7).

Til sidst i åbningsceremonien køres Kina i front som moderne stat via dets rumprogram. Astronauter flyver over den digitale skriftrulle, som herefter åbner sig og åbenbarer en stor klode. Personer, der er hængt fast i en line, løber rundt og rundt om kloden, som tegn på menneskets sportive stræben. I 2003 sendte den kinesiske stat Kinas første bemandede rumfartøj ud i rummet. Astronauten på dette rumfartøj, Yang Liwei, medbragte både det olympiske flag for OL 2008 og det kinesiske nationalflag (Close, 2007: 39), hvilket for kineserne nærmest fik samme betydning som det gjorde for amerikanerne, da de amerikanske astronauter plantede Stars and Stripes på månen i 1969. I den kinesiske Tv-version af åbningsceremonien, vises der herefter billeder af præsident Bush og Vladimir Putin som tegn på, at Kina nu kan måle sig teknologisk med de store aktører på verdensscenen. I øvrigt mærkeligt, hvis politik og sport ikke har noget med hinanden at gøre, at det kan medføre landekrise, hvis en udenlandsk politisk leder ikke vil møde op.

Kineserne har en lang tradition for massekor-eografier, der stammer helt fra maoismens tid, hvor iscenesættelser af synkrone, farveri-

ge og storsmilende menneskemasser er i høj kurs. Hvor ceremonierne tidligere har været meget disciplineret og militaristiske, er der de seneste årtier sket en opblødning med stærk inspiration fra vestlig discomusik og med en betoning af kønsforskellen i markant modstrid med den traditionelle maoistiske kønsløshed i form af fælles uniformslignede hverdagstøj. En opblødning der dog endnu ikke er nået længere end, at den kinesiske censur fortsat nidkært bekæmper tilløb til »pornografi« f.eks. i litteraturen. Denne discificering viser sig dog ikke i åbningshøjtideligheden, der er mere præget af traditionelle budskaber.

Der er omkring 100 klip, der er forskellige i den danske og kinesiske version af åbningsceremonien. Forskellene ligger primært i den kinesiske version, hvor der de fleste gange bliver klippet til »den røde boks« for at give maksimal dækning af den kinesiske statsledelse, mens man bliver ved det egentlige OL-show i den danske version. I den kinesiske version bliver der både panoreret hen over regeringsmedlemmerne og fokuseret på magtfulde enkeltpersoner i alt omkring 75 gange. Ikke overraskende bliver Hu Jintao vist 23 gange i den kinesiske version mod kun syv gange i den danske.

I den kinesiske version af åbningsceremonien zoomes der ind på Hu Jintao under indmarchen af nationalholdet fra Hong Kong og fra »Chinese Taipei«, som Taiwan kaldes i olympiske sammenhænge. Når Hu Jintao bliver vist i forbindelse med Chinese Taipei, kan det tolkes som et tegn på Kinas magt-aspirationer over Taiwan. Umiddelbart kommenterer de kinesiske kommentatorer ikke på To-Kina problemet i forbindelse med Chinese Taipeis indmarch, men det bliver kort nævnt senere, hvor en kommentator siger, at: »*Det ny Kina opnåede sin retmæssige plads i IOC.*« »Kommunistpartiet« vandt i sin tid kampen over nationalisterne og vandt senere

også retten til at kalde sig Kina i olympisk sammenhæng.

Som bekendt har Hong Kong indtil 1997 været en britisk koloni, men er nu blevet integreret i Kina som en af hovedhjørnestenene i landets eksportfremstød (Feenstra og Hansson, 2001: 4). Sammenklipningen af Hu Jintao og Hong Kong kan ses som et signal til den kinesiske befolkning om, at Hong Kong, trods dets selvstændige OL-status, er vendt tilbage til moderlandet. I det kinesiske kommentatorspor anvender kommentatorerne atleternes korrekte kantonesiske navne i stedet for udtale deres navne på mainstream kinesisk mandarin, hvilket kan ses som et symbolsk tegn på respekt overfor Hong Kongs særstatus.

Der vises uniformerede soldater tre gange i løbet af den kinesiske version af åbningsceremonien. Første gang ser man et militærorkester, der spiller på stadion da Hu Jintao, Jacques Rogge og de højtstående KKP-medlemmer kommer ind. Dernæst er der et militært islat ved de to flaghejsninger, hvor soldater overtager flagene fra henholdsvis børnene og atleterne. I disse ceremonielle indslag, er soldaterne utroligt velsynkroniserede i deres overtagelse af flaget, og går stram strækmarch hen til flagstangen. I kinesisk sammenhæng er militærets tilstedeværelse ved idrætsbegivenheder dog helt normal og ukontroversiel.

Militæret har trods alt ikke en nær så central rolle under denne åbningsceremoni, som det har haft i åbningsceremonien til de nationale lege tre år tidligere. Her er atleter fra militærets sportsafdeling f.eks. blevet fremvist i fuld uniform (Enemark, 2008: 36). Grunden til, at militæret ikke bliver profileret så meget i den olympiske åbningsceremoni som i de nationale lege, er formentlig, som Anne-Marie Brady nævner, at KKP igennem den olympiske ceremoni forsøger at skabe et nyt image for Kina, der er tiltænkt at mindske

den internationale frygt for blandt andet Kinas øgede militære magt (Brady, 2009: 9). Ikke desto mindre optræder militæret indirekte markant i åbningsceremonien. De mange massekoreografier vidner om militær præcision, og det er da også ofte soldater fra »Folkets Befrielseshær«, der optræder. Ifølge Brady har så mange som 9.000 af de 14.000 optrædende været soldater, hvilket ikke kan overraske, hvis man tager i betragtning, at det er viceministeren for hærens propagandaafdeling, der har været hovedansvarlig for den olympiske åbningsceremoni (Brady, 2009: 21).

Elitesport og politik er intimt forbundet

Med OL i Beijing 2008 opnåede det kinesiske styre den kulturelle anerkendelse af at være med i det gode internationale selskab, som det havde hungret efter siden den økonomiske anerkendelse ved optagelsen i Verdenshandelsorganisationen WTO i 2001. Skønt afholdelsen af legene affødte protester ikke mindst via angreb på den olympiske fakkelrute, og skønt legene foregik i skæret fra nedkæmpelsen af protestbevægelsen i Tibet og trusler om boykot fra udenlandske statsoverhoveder, lykkedes det at afholde et uhyre velorganiseret OL, der med hjælp fra ubegrænsede statslige ressourcer og mobilisering af kinesiske skolebørn, soldater og frivillige skabte fornemmelsen af en folkelig kinesisk entusiasme bag det første OL på kinesisk jord.

Selvfølgerlig fungerer alle OL og især deres åbningsceremonier som en form for kulturpropaganda for værtslandet. På den vis har de teknisk og organisatorisk set uhyre succesfulde Beijing-lege fulgt en tradition. Men det er lige så selvfølgerligt noget specielt, at IOC har givet en et-partistat med store problemer med menneskerettighederne og med stærke etniske grænsekonflikter ret til at udnytte en international åbningsceremoni med et ritualiseret og semireligiøst skær i harmoniens og den mellemfolkelige respekts navn. Det må

siges at have krævet virkelig meget af tv-seerens kritiske sans, da »the greatest show on earth« i Beijing er gået hen over skærmen.

Under den kinesiske version af åbningsceremonien søgte kameraet i høj grad den kinesiske statsleder Hu Jintao og den halve snes medlemmer af politibureauets stående udvalg samt udenlandske statsoverhoveder og monarker. Et af de mere markante politiske budskaber viste sig ved, at det kinesiske militær i strækmarch og med militær præcision stod for op- og nedtagning af det kinesiske og det olympiske flag.

Ceremonien spillede i høj grad på den rigelige kinesiske historie og kultur. Målet var at demonstrere, at Kina i dag er langt fra den tidligere opfattelse af »Asiens syge mand«. Herved blev den nuværende magtelite i Beijing fremstillet som blomsten af en tusindårig national kinesisk kulturtradition, og de magtpolitiske rødder i maoisme, de katastrofale »store spring fremad« og kulturrevolutionen »flashede« bort til fordel for regimets erklærede rodfæstethed i Kungfutses lære. Helt i tråd hermed har de kinesiske myndigheder i øvrigt overalt i verden i disse år oprettet Kungfuts-kulturinstitutter for at betone det nuværende regimes samklang med den oldgamle kinesiske tradition for lydighed og respekt overfor alderdommen, foresatte og andre autoriteter.

Alt i alt var åbningsceremonien ved OL faktisk ikke så direkte politisk, som det ofte sås på kinesisk jord. Vi havde nemlig et meget godt billede af, hvilke politiske og kulturelle budskaber de kinesiske myndigheder sendte af sted, når de var eneafsendere af budskaber ved sportsstævner. Generalprøven til OL blev nemlig afholdt for tre år siden i fuld offentlighed i Nanjing i form af »National Games« 2005. En specialestuderende fra Institut for Idræt på Københavns Universitet, Christian Enemark, havde op til OL i Beijing vist, at åbningsceremonien i Nanjing byggede på en

ret uhæmmet politisering med massiv dyrkelse af hæren, af præsident Hu Jintao (ikke mindst når det tibetanske hold blev vist) og af Kinas rumprogram kulminerende med, at en svævende robot antændte ilden. Der blev også henvist med ærbødighed til Hu Jintaos og Deng Xiaos »storslåede teorier« (Enemark, 2008). De kinesiske arrangører turde ikke politisere i en sådan grad, men dyrkelsen af Kina som ypperste eksponent for moderniteten samt enheden i det kinesiske folk fremstod dog klart, og det indgik da også i de officielle kinesiske slogans om »harmoniens OL« og »high tech OL«.

At forskere i sport og politik ikke behøver at blive arbejdsløse lige med det samme, ses af, at IOC har givet Vinter-OL 2014 til den russiske by Sochi, der ligger tæt på Sydossetien i det konfliktplagede Kaukasusområde, hvor vi i 2008 har oplevet en Georgisk offensiv i ly af OL i Beijing, og et brutalt russisk modsvar.

Litteratur

- Barmé, Geremie R. (2009), »China's flat earth: History and 8 august 2008«, *The China Quarterly*, 197: 64-86.
- Brady, Anne-Marie (2009), »The Beijing Olympics as a Campaign of Mass Distraction«, *The China Quarterly*, 197: 1-24.
- Brownell, Susan (2008), *Beijing's Games – What the Olympics Mean to China*, Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers, INC.
- Close, Paul og Askew, David & Xin, Xu (2007): *The Beijing Olympiad – The political Economy of a Sporting Mega-event*, New York, NY og London: Routledge.
- DeLisle, Jacques (2008), »One World, Different Dreams«, i Monroe E. Prince og Daniel Dayan, red., *Owning the Olympics – Narratives of the New China*, Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press.
- Enemark, Christian (2008), *Medaljeambition og stormagtsintention*, Specialeafhandling, København: Institut for idræt, Københavns Universitet.
- Feenstra, Robert C. og Gordon H. Hanson (2001), »Intermediaries in Entrepôt Trade: Hong Kong Re-Exports of Chinese Goods«, *Journal of Economics & Management Strategy*, 13(1): 3-35.

Guoqi, Xu (2008), *Olympic Dreams, china and sports*, London: Harvard University Press.

Jarvie, Grant, Dong-Jhy Hwang og Mel Brennan (2008), *Sport revolution and the Beijing Olympics*, Oxford, UK: Berg Publishers.

Price, Monroe E. og David Dayan (2008), *Owning the Olympics – Narratives of the New China*, Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press.

Riordan, James og Robin Jones, red., (1999), *Sport and Physical Education in China*, London: E & FN Spon.

Worden, Minky (2008), *China's Great Leap – The Beijing Games and Olympian Human Rights Challenges*, New York, NY: Seven Stories Press.